

Strasbourg, 17.4.2018
COM(2018) 450 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2018

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

I. UVOD

Evropska komisija je novembra 2015 določila **srednjeročno strategijo za širitveno politiko EU**, ki je še vedno veljavna. To sporočilo preučuje napredek pri izvajanju širitvene politike do konca januarja 2018 in zadevne države spodbuja, da v skladu s pristopnimi merili nadaljujejo z modernizacijo prek političnih in gospodarskih reform.

Širitveni proces bo še naprej temeljil na **vzpostavljenih merilih ter poštenih in strogih pogojih**. Vsako državo se oceni glede na **lastne dosežke**. Cilj ocenjevanja doseženega napredka in ugotavljanja pomanjkljivosti je zagotoviti državam spodbude in smernice za nadaljnje prizadevanje pri sprejemanju potrebnih daljnosežnih reform. Da bi se uresničila možnost širitve, je trdna zaveza načelu, da se najprej obravnavajo temeljne prvine, še naprej bistvenega pomena. Strukturne pomanjkljivosti še vedno obstajajo, zlasti na ključnih področjih pravne države in gospodarstva. Države kandidatke za pristop morajo zagotavljati uresničevanje načel pravne države, izvajanje reform pravosodja ter boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, varnost, temeljne pravice, delovanje demokratičnih institucij in izvajanje reforme javne uprave, ter gospodarski razvoj in konkurenčnost. Zaradi zapletenosti potrebnih reform gre za dolgotrajen proces.

Treba se je zavedati, da pristopna pogajanja nikoli niso – in nikoli niso bila – sama sebi namen. So del **širšega postopka modernizacije in reform**. Vlade držav širitve morajo sprejeti potrebne reforme na bolj aktiven način in jih prav zares vključiti v svoje politične agende – ne zato, ker tako zahteva EU, temveč zato, ker je to v najboljšem interesu njihovih državljanov. Sprejemanje temeljnih evropskih vrednot, kot je pravna država, je osrednjega pomena za generacijsko izbiro prizadevanja za članstvo v EU. Javna podpora za prihodnje širitve bo odvisna od stopnje pripravljenosti držav kandidatk. Zato bi morale reforme v okviru postopka pristopa k EU prispevati k povečanju zaupanja državljanov držav članic EU in držav kandidatk.

Evropska komisija je februarja 2018 v svojem sporočilu *Verodostojna širitvena perspektiva in okrepljeno sodelovanje EU z Zahodnim Balkanom*¹ za **Zahodni Balkan** ponovno potrdila trdno, na dosežkih temelječo možnost članstva v EU. To je močna spodbuda za celoten Zahodni Balkan in znak zavezanosti EU k njihovi evropski prihodnosti. Voditelji v regiji ne smejo dopuščati dvoma glede njihove strateške usmeritve in zaveze. Regionalno sodelovanje in dobri sosedski odnosi so bistveni za napredek na evropski poti posameznih držav. Evropska komisija je tudi izjavila, da mora biti Unija močnejša in bolj trdna, preden je lahko večja. Zato bo Komisija v skladu z načrtom za enotnejšo, močnejšo in bolj demokratično Unijo² letos predlagala vrsto pobud, katerih cilj je izboljšanje demokratičnega in institucionalnega okvira ter okvira politike Unije do leta 2025 na podlagi veljavnih Pogodb.

Turčija je ena od ključnih partneric EU in država kandidatka, s katero se nadaljuje dialog na visoki ravni in sodelovanje na področjih skupnega interesa, vključno s podporo sirskim beguncem. Komisija je priznala legitimno potrebo Turčije po takojšnjem in sorazmernem ukrepanju ob soočanju z neuspehim poskusom državnega udara julija 2016. Vendar pa se Turčija precej oddaljuje od Evropske unije, zlasti na področju pravne države in temeljnih pravic ter z oslavitvijo učinkovitega nadzora in ravnotežja v političnem sistemu. Evropska komisija je Turčijo večkrat pozvala, naj nemudoma obrne ta negativni trend.

¹ [COM\(2018\) 65 final](#).

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf.

II. IZVAJANJE STRATEGIJE ŠIRITVE IZ LETA 2015

Obravnavanje reform na področju **pravne države, temeljnih pravic in dobrega upravljanja** je še vedno najbolj pereče vprašanje za države širitve. To je tudi ključno merilo, na podlagi katerega bo EU ocenjevala njihove možnosti. Te države morajo precej odločneje in bolj prepričljivo sprejeti navedene temeljne vrednote EU. Njihovo neupoštevanje odvrca tudi od naložb in trgovine. Krepitev načela pravne države ni zgolj institucionalno vprašanje, temveč zahteva družbeno preobrazbo.

a) Pravna država

Kljub vse večjemu poudarku na reformah pravne države, je napredek v državah širitve še vedno neenakomeren. V nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji je imela močna zavezanost nove vlade k izvajanju „nujnih prednostnih reform“ pozitiven učinek na področju pravne države. Po poskusu državnega udara julija 2016 se razmere na področju pravne države v Turčiji še naprej poslabšujejo.

Uspešna prenova **pravosodnega sistema** je dolgoročen proces, ki zahteva trajno politično voljo celotnega političnega spektra in v državah širitve bo potrebnega še veliko dela. V Albaniji se pričakuje, da bo edinstven postopek ponovne ocene sodnikov in tožilcev, ki je v teku, spodbudil pravosodni sistem glede njegove strokovnosti, neodvisnosti in integritete. V Turčiji so množična odpuščanja sodnikov in tožilcev ter ustavne spremembe še dodatno oslabila učinkovitost in neodvisnost sodstva.

Države morajo brezkompromisno izkoreniniti **korupcijo** in odpraviti vse elemente ujetja države. Korupcija je še vedno zelo razširjena, kljub stalnim prizadevanjem za uskladitev pravnega in institucionalnega okvira s pravnim redom EU in z evropskimi standardi. Močne in neodvisne institucije so ključnega pomena za preprečevanje korupcije in boj proti njej, zlasti na visoki ravni, ter izvajanje učinkovitejših preiskav in pregona, ki bodo privedli do pravnomočnih sodnih odločb, ki se izvršujejo in vključujejo odvračilne sankcije. Potrebna je večja preglednost pri upravljanju javnih sredstev, zlasti v vseh fazah javnega naročanja, področja, ki je še posebej dovzetno za korupcijo.

Specializirani organi so vzpostavljeni, vendar pa so primeri nepojasnjenega bogastva med politično izpostavljenimi osebami redko predmet preiskave. Omejen napredek kaže na pomanjkanje politične volje v kombinaciji s še vedno omejeno upravno zmogljivostjo. Več preglednosti in odgovornosti, ločitev oblasti in močnejši neodvisni nadzorni organi so še naprej bistvenega pomena. Prizadevanja za dogovor o regionalnem instrumentu za izmenjavo podatkov za razkrivanje premoženjskega stanja in navzkrižij interesov, ki so se začela v Trstu leta 2017, bi lahko prispevala k izboljšanju dosedanjih dosežkov držav pri obravnavanju primerov korupcije na območju Zahodnega Balkana.

Organizirani kriminal je še vedno močno prisoten v državah širitve. Močne hudodelske združbe še naprej delujejo na območju Zahodnega Balkana in Turčije ter z njega. Regija je še vedno pomembna vstopna pot za trgovino z nedovoljenim blagom, zlasti z drogami in orožjem, in ljudi na poti v EU. Države širitve bolj sodelujejo z organi kazenskega pregona EU, kot sta Europol in Eurojust, ter postopno izboljšujejo svoje zmogljivosti za obravnavanje posebnih vrst organiziranega kriminala, vključno z nedovoljenim prometom s prepovedanimi drogami. V Albaniji so obsežne operacije kazenskega pregona privedle do uspešnih zasegov velikih količin marihuane, v zadnjem času pa tudi kokaina iz Latinske Amerike. Ne glede na to pa ostajata v regiji število zaposlenih in spoštovanje operativne

neodvisnosti organov pregona problematična. Še vedno obstaja vrzel med analizo groženj organiziranega kriminala in določenimi operativnimi prednostnimi nalogami, kar zmanjšuje stopnjo uspešnosti pri učinkoviti razgradnji kriminalnih združb. Organi morajo prav tako začeti z uporabo finančnih preiskav – v skladu z metodologijo Projektne skupine za finančno ukrepanje – in izboljšati rezultate pri zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Vzpostavitev in okrepitev centraliziranih agencij, odgovornih za odkrivanje in sledenje sredstev, pridobljenih s kaznivimi dejanji (uradi za odvzem premoženjske koristi) v državah širitve, bi lahko pripomogli k večji učinkovitosti njihovih nacionalnih sistemov za odvzem premoženjske koristi in spodbujali operativno sodelovanje z uradi za odvzem premoženjske koristi v državah članicah EU. Na področju preprečevanja pranja denarja/financiranja boja proti terorizmu bi morale države širitve prednostno uskladiti svojo zakonodajo in prakso s priporočili Projektne skupine za finančno ukrepanje. Čim prej bi bilo treba doseči konkretne in trajnostne rezultate na področju boja proti korupciji, pranja denarja in organiziranega kriminala.

V boju proti **terorizmu**, nasilnemu ekstremizmu, radikalizaciji in zlasti pojavu tujih terorističnih borcev (ki se vračajo), je EU okrepila operativno sodelovanje z vsemi državami širitve. V vseh državah so si ves čas prizadevali za prilagajanje zakonodaje in prakse na področju boja proti terorizmu ter boja proti radikalizaciji standardom in praksam EU. Vendar pa je še vedno dovolj možnosti za učinkovitejše strukture na nacionalni in regionalni ravni, da se zagotovijo konkretni rezultati, zlasti v zvezi s preprečevanjem nasilnega ekstremizma, prometom z orožjem, financiranjem terorizma, preprečevanjem pranja denarja, izmenjavo informacij ter politikami za boj proti radikalizaciji. Mreža EU za ozaveščanje o radikalizaciji podpira veliko tega dela. Boj proti terorizmu bi bilo treba še okrepiti v vsaki partnerici z Zahodnega Balkana in v Turčiji. Standarde varstva osebnih podatkov bi bilo treba uskladiti s standardi EU, da se lahko sklenejo sporazumi o sodelovanju z Eurojustom. Na podlagi prejšnjega skupnega dela v zvezi z bojem proti terorizmu so se partnerji iz EU in z Zahodnega Balkana leta 2017 dogovorili o integriranem upravljanju notranje varnosti v regiji Zahodnega Balkana, ki je nov pristop h krepitvi zmogljivosti za upravljanje varnosti in reformam v regiji.

b) Temeljne pravice

Temeljne pravice so v veliki meri zapisane v zakonodaji držav Zahodnega Balkana, vendar pa si je treba močno prizadevati za zagotovitev, da se bodo v celoti uveljavljale tudi v praksi. V Turčiji se je stanje na ključnih področjih v zvezi s človekovimi pravicami v obdobju poročanja nenehno močno poslabševalo.

Pri tem je treba posebno pozornost nameniti zaščiti **svobode izražanja** in neodvisnosti medijev, saj so steber demokracije v regiji. V nekaterih državah je prišlo do pomembnega poslabšanja stanja na tem področju, vključno z znatnim nazadovanjem v Turčiji, kjer je več kot 150 novinarjev še vedno v zaporu. Drugod je bil v najboljšem primeru dosežen delen napredek. Napadi in grožnje proti novinarjem so se nadaljevali, medtem ko so preiskave in pregon še naprej počasni. Prizadevanja za vpliv na neodvisnost javnih radiotelevizijskih hiš in nepregledno javno financiranje medijev so še vedno močno prisotni v vseh državah širitve. Te zlorabe ogrožajo ne le temeljne pravice do svobode izražanja, temveč tudi demokracijo v regiji. Vlade morajo sprejeti nujne in konkretne ukrepe za izvajanje obstoječih pravnih okvirov o svobodi izražanja, in izboljšanje splošnega ozračja za svobodo medijev. EU odločno podpira lokalne organizacije civilne družbe, zagovornike človekovih pravic, novinarje in neodvisne medijske hiše, ki se jih pogosto poskuša ustrahovati. Njihov prispevek

je ključnega pomena za zagotovitev odgovornosti vlad na področju svobode izražanja in vseh drugih temeljnih pravic.

V državah širitve so potrebna večja prizadevanja za učinkovito obravnavo zlorab **otrokovih pravic**, ki so še vedno pogoste. Vlade morajo prednostno obravnavati tudi diskriminacijo **invalidov, manjšin** in drugih ranljivih skupin. Več je treba storiti za spodbujanje **enakosti spolov** ter preprečevanje in odpravljanje nasilja nad ženskami. Čeprav je bil na Zahodnem Balkanu dosežen napredek na področju pravic lezbijk, gejev, biseksualnih, transspolnih in interseksualnih oseb, so potrebna dodatna prizadevanja za odpravo diskriminacije, groženj in nasilja. Negotov položaj **Romov** je prav tako treba obravnavati prednostno, saj so še naprej izpostavljeni socialni izključenosti, marginalizaciji in diskriminaciji. Izboljšati je treba **pogoje v zaporih**, procesne pravice osumljencev in obdolžencev ter pravice žrtev pa je treba uskladiti s pravnim redom EU. V Turčiji so z odloki, sprejetimi na podlagi izrednega stanja, omejili ključne procesne pravice, vključno s pravicami do obrambe.

c) Delovanje demokratičnih institucij in reforma javne uprave

Pravilno delovanje **demokratičnih institucij** ostaja ključni izziv v številnih državah. To vključuje zagotavljanje konstruktivnega dialoga po vsem političnem spektru, zlasti v **parlamentih**. Kljub določenemu napredku več ključnih vidikov v zvezi z izvedbo demokratičnih volitev še vedno predstavlja izzive. Priporočila misij za opazovanje volitev bi bilo treba ustrezno izvajati. Parlamentarna odgovornost, ki je bistven element dobro delujoče demokracije, mora biti del politične kulture.

V zvezi s Turčijo, ki se ji sicer priznava legitimna potreba po takojšnjem in sorazmernem ukrepanju ob neuspelem poskusu državnega udara, obstajajo resni pomisleki glede sorazmernosti ukrepov v izrednih razmerah, ki še vedno ostajajo v veljavi in omejujejo ključno zakonodajno funkcijo parlamenta, medtem ko se je prostor za dialog med političnimi strankami nadalje zmanjšal. Daljnosežne spremembe ustave, za katere je Svet Evrope ocenil, da nimajo zadostnega sistema nadzora in ravnotežja ter da ogrožajo delitev oblasti, so bile potrjene na referendumu, organiziranem med izrednim stanjem.

Na Zahodnem Balkanu zmogljivost nacionalnih parlamentov za izvajanje temeljne zakonodajne in nadzorne funkcije ogroža pomanjkanje političnega dialoga, pretirana uporaba nujnih parlamentarnih postopkov in odsotnost konstruktivnega sodelovanja vseh strani. Razdvajajoča politična kultura je še vedno prisotna, toda nekateri bojkoti so bili kljub temu rešeni. V Albaniji se je maja 2017 na podlagi medstrankarskega političnega dogovora lahko nadaljevalo parlamentarno delo pred premorom zaradi volitev. V nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji si je novi parlament prizadeval za obnovitev svojih zmogljivosti nadzora nad izvršno vejo oblasti. Toda v Črni gori je opozicija bojkotirala zakonodajne dejavnosti od sklica parlamenta novembra 2016. V Srbiji parlamentarna učinkovitost in kakovost zakonodaje trpita zaradi pomanjkanja ustreznega parlamentarnega nadzora nad osnutki zakonodajnih aktov. Na Kosovu* sta v času prejšnje in trenutne vladajoče koalicije delo skupščine zaznamovali politična polarizacija in paraliza, vendar je skupščina nedavno ratificirala sporazum o določitvi meje s Črno goro. V Bosni in Hercegovini so napetosti med vladajočimi koalicijskimi strankami negativno vplivale na sprejetje zakonodaje, ki izhaja iz programa reform, zaradi česar se je proces reform upočasnil. Medtem ko je

* To poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSZN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

izvedba volitev v regiji na splošno potekala brez večjih zapletov, pa so na stopnjo zaupanja državljanov v volilne procese vplivale pomembne pomanjkljivosti, vključno s politizacijo volilnih teles, zlorabo javnih sredstev ter pomanjkanjem preglednosti pri financiranju političnih strank in volilnih kampanj.

Reforma javne uprave je ključnega pomena za krepitev upravljanja na vseh ravneh. Ta vključuje izboljšanje kakovosti in odgovornosti uprave, povečanje strokovnosti, depolitizacijo in preglednost, tudi pri zaposlovanju in odpuščanju, preglednejše upravljanje javnih financ ter boljše storitve za državljane. Poiskati je treba tudi ustrezno ravnovesje med centralno, regionalno in lokalno oblastjo. Medtem ko je bil na Zahodnem Balkanu dosežen zmeren napredek na nekaterih področjih, je v Turčiji na področju javnih storitev ter upravljanja človeških virov in odgovornosti prišlo do znatnega nazadovanja.

Razen v Bosni in Hercegovini ter Turčiji, so zdaj vzpostavljene celovite **strategije reform** javne uprave in upravljanja javnih financ. Zamude pri izvajanju in finančna vzdržnost reform so še vedno razlog za zaskrbljenost. Proračunska preglednost se je v številnih primerih izboljšala. Kakovost **strateškega načrtovanja** centralne države in povezave s sektorskim načrtovanjem je treba na Zahodnem Balkanu bistveno izboljšati. Politike, zakonodaja in javne naložbe se še vedno pogosto pripravljajo brez sistematične ocene učinka in posvetovanja. Glavni problem v večini držav je razširjena uporaba nujnih zakonodajnih postopkov. **Profesionalizacija javne uprave** je treba v vseh državah še zagotoviti. Kljub sodobni zakonodaji o javnih uslužbencih pogosto prihaja do izjem, še posebej pri imenovanjih in odpuščanjih višjih javnih uslužbencev.

V vseh državah širitve je treba **strukturo državne uprave** še bolj racionalizirati. Na Zahodnem Balkanu imajo podobni upravni organi različne statuse, pri čemer mnogi od njih poročajo neposredno vladi ali parlamentu namesto svojim naravnim matičnim ministrstvom. Med podrejenimi agencijami in njihovimi matičnimi institucijami ni dovolj odgovornosti in poročanja. Za boljše **zagotavljanje storitev** se je večina držav širitve osredotočila na uvajanje storitev e-uprave, vendar pa pobudam pogosto primanjkuje strateškega usmerjanja in usklajevanja. Večina držav je dosegla napredek tudi s sprejemanjem sodobnih zakonov o splošnih upravnih postopkih, vendar pa je treba v mnogih državah velik del sektorske zakonodaje še spremeniti, da bi čim bolj zmanjšali posebne upravne postopke.

d) Migracije

Izzivi v zvezi z begunsko krizo in nedovoljenimi **migracijami** so bili v središču dela EU z državami širitve. Napredek je bil dosežen prek skupnega dela na vzhodnosredozemski in zahodnobalkanski migracijski poti. Tihotapljenje migrantov in trgovina z ljudmi sta še naprej zaskrbljujoča. Potrebna so dodatna prizadevanja za zagotovitev, da bodo države bolje pripravljene na soočanje z izzivi na področju migracij, vključno z zmanjševanjem nedovoljenih migracij, dejavnostmi v zvezi z vračanjem ter varovanjem meja in preprečevanjem nedovoljenih migracij, večanjem zmogljivosti na področju azila, socialnim vključevanjem in vključevanjem, in sicer v skladu s pravnim redom EU.

Turčija z izjemnimi naporami trenutno nudi zatočišče več kot 3,5 milijona registriranim sirskim beguncem in EU je odločena, da bo Turčijo še naprej podpirala pri obravnavanju tega izziva. Sodelovanje v okviru izjave EU in Turčije je še naprej prinašalo konkretne rezultate. Trend znatnega zmanjšanja nezakonitih in nevarnih prehodov ter izgube življenj v Egejskem morju je bil ohranjen. V letu 2017 je prek vzhodnosredozemske poti prispelo 42 319 migrantov, kar predstavlja v primerjavi s 182 277 v letu 2016 zmanjšanje za skoraj 77 %. Turška obalna straža je bila še naprej zavezana aktivnemu patroljiranju ter preprečevanju nezakonitih

prehodov in odpiranju novih poti. Instrument EU za begunce v Turčiji še naprej podpira potrebe beguncev in gostiteljske skupnosti. Pogodbe so bile sklenjene za celotno prvo tranšo, ki znaša 3 milijarde EUR. Doslej je bilo izplačane 1,9 milijarde EUR. Sproščanje druge tranše instrumenta se je že začelo v skladu z izjavo EU in Turčije. Instrument se je izkazal za enega od najhitrejših in najučinkovitejših podpornih mehanizmov EU ter v okviru mreže socialne varnosti v sili zagotavlja mesečna denarna nakazila za skoraj 1,2 milijona najranljivejših beguncev. Več kot 312 000 otrok je bilo vključenih v učenje turškega jezika, začelo pa se je tudi razdeljevanje pisalnih potrebščin in učbenikov za 500 000 učencev. Begunci so opravili več kot 763 000 obiskov v primarnem zdravstvenem varstvu in več kot 217 000 sirskih begunskih dojenčkov je bilo v celoti cepljenih.

Zaradi ukrepov za odzivanje, ki se usklajujejo na ravni EU in podpirajo nacionalna prizadevanja, so se v letu 2017 nedovoljeni migracijski tokovi čez območje Zahodnega Balkana zmanjšali za 91 %, razmere ob mejah pa so se na splošno stabilizirale. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija in Srbija sta se še posebej izkazali za zanesljivi partnerici EU na tem področju. Kljub temu pa sta ostali izpostavljeni in njuna zmogljivosti za obvladovanje kriznih razmer je bila ves čas na preizkušnji. Upravne zmogljivosti in infrastrukturo je treba dodatno okrepiti v celotni regiji. EU je zavezana podpiranju prizadevanj partneric na območju Zahodnega Balkana. Komisija se pogaja za sklenitev sporazumov o statusu med Evropsko agencijo za mejno in obalno stražo in Zahodnim Balkanom. Ti sporazumi bodo omogočili namestitev skupin Evropske agencije za mejno in obalno stražo z izvršilnimi pooblastili na območjih, ki mejijo na zunanjo mejo EU, za podporo nacionalnim mejnim organom.

e) Gospodarstvo

Regija Zahodnega Balkana in Turčija imata velik **gospodarski potencial**. Povečanje stopenj rasti v zadnjih nekaj letih je pripomoglo k ustvarjanju delovnih mest na vseh področjih. Kljub določenemu napredku se vse vlade soočajo z velikimi strukturnimi gospodarskimi in socialnimi izzivi, visokimi stopnjami brezposelnosti, zlasti med mladimi, neskladjem v znanju in spretnostih, vztrajno visokimi ravnmi neformalnega gospodarstva, šibkim poslovnim okoljem z omejenim dostopom do financiranja ter nizko ravno inovativnosti in regionalne poveztljivosti. Na Zahodnem Balkanu naložbeno ozračje še naprej ovirajo znaki ujetja države, zlasti kar zadeva pomanjkanje neodvisnih in učinkovitih sistemov sodišč in razlike v uveljavljanju konkurenčnega prava. Vpliv države na gospodarstvo je v regiji močan, kar povečuje tveganje za korupcijo zaradi slabega upravljanja javnih financ ter pogostih sprememb dovoljenj in davkov. Treba je okrepiti okvire upravljanja podjetij in dokončati postopek privatizacije. Izboljšati je treba infrastrukturo in izobraževalne sisteme. Naložbe v infrastrukturo v regiji bi morale biti skladne s prednostnimi nalogami, dogovorjenimi z EU, zlasti v okviru razširitve vseevropskih prometnih omrežij na Zahodni Balkan. V Turčiji se je gospodarska rast močno okrepila, toda poslovno okolje se je še naprej slabšalo, gospodarstvo pa je še vedno izpostavljeno finančni negotovosti, spremembam zaupanja svetovnih vlagateljev in stalnim političnim tveganjem.

EU podpira boljše oblikovanje politike in gospodarsko upravljanje z izvajanjem programa gospodarskih reform, ki je sestavni del postopka priprav. Ta je postal ključno orodje za oblikovanje in izvajanje makroekonomskih in strukturnih reform. S tem prispeva h krepitvi dolgoročne trajnostne rasti in konvergence, olajšuje načrtovanje politike in zagotavlja napredek pri doseganju kopenhavskih gospodarskih meril. Vse vlade so pozvane k predložitvi letnih programov gospodarskih reform. Za izvajanje opredeljenih reform je zdaj

potreben močan politični zagon in odgovornost zadevnih vlad. EU podpira tudi izboljšanje naložbenega ozračja na Zahodnem Balkanu, in sicer s poglobljanjem regionalnega gospodarskega prostora, katerega cilj je odprava ovir za trgovino, mobilnost in naložbe po vsej regiji. Komisija je decembra 2016 sprejela priporočilo za začetek pogajanj z namenom morebitne razširitve in posodobitve carinske unije med EU in Turčijo, ki ga zdaj obravnava Svet.

f) Regionalno sodelovanje in dobri sosedski odnosi

Regionalno sodelovanje je ključnega pomena pri zagotavljanju politične stabilizacije in gospodarskih priložnosti. Dodaten zagon regionalnemu sodelovanju na področju Zahodnega Balkana je dala tudi agenda EU o poveztivosti. Leta 2017 so voditelji iz regije v Trstu potrdili akcijski načrt za regionalni gospodarski prostor in podpisali Pogodbo o prometni skupnosti. Poleg tega so proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi in druge regionalne pobude še naprej spodbujale stabilizacijo in sodelovanje. Ustanovljen je bil regionalni urad za sodelovanje mladih, ki je objavil prvi razpis za zbiranje predlogov za nadaljnjo krepitev sodelovanja med ljudmi. Program Erasmus+ je še naprej spodbujal medkulturni dialog na področju visokošolskega izobraževanja in med mladimi ter podpiral ukrepe za spodbujanje internacionalizacije in posodobitve visokošolskih institucij in sistemov. Določen napredek je bil dosežen pri izvajanju projektov glede poveztivosti na terenu. Strategija EU za jadransko-jonski regionalni akcijski načrt je prispevala k spodbujanju razvoja skupnih projektov in nadaljnjemu usklajevanju s pravnim redom EU v sodelujočih državah. Vendar pa veliko preveč obveznosti iz regionalnih sporazumov in zavez še ni bilo izpolnjenih. Da bi državljani videli resnične koristi regionalnega sodelovanja, so potrebna nadaljnja prizadevanja za izvajanje teh sporazumov in zavez, med drugim tudi glede izvajanja reformnih ukrepov na področju poveztivosti, dogovorjenih leta 2015.

Dobri sosedski odnosi in regionalno sodelovanje sta bistveni prvini stabilizacijsko-pridružitvenega in širitvenega procesa. Kljub stalnim in rednim medvladnim stikom in sodelovanju na dvostranski in regionalni ravni, je treba okrepiti prizadevanja na najbolj občutljivih področjih, kot so vojni zločini, pogrešane osebe, organizirani kriminal ter pravosodno in policijsko sodelovanje. Ena od izjem se nanaša na vračanje beguncev iz balkanskih vojn; tu se kažejo pozitivni rezultati regionalnega stanovanjskega programa. Izjavam, ki negativno vplivajo na dobre sosedske odnose, bi se bilo treba izogibati. Za spodbujanje stabilnosti in ustvarjanje razmer, ki bi omogočile preseganje vprašanj preteklosti in spravo, so potrebni odgovorno politično vodstvo in nadaljnja znatna prizadevanja. Sporazum o prijateljstvu med Bolgarijo in nekdanjo jugoslovansko Republiko Makedonijo je pozitiven primer na tem področju.

Širitvena politika EU mora še naprej izvažati stabilnost. Zato EU ne more in ne bo uvažala **dvostranskih sporov**. Čim prej jih morajo rešiti odgovorne strani same. Rezultati v zvezi s tem so omejeni. Nadaljnja prizadevanja so potrebna v celotni regiji Zahodnega Balkana. Nujno je potreben napredek pri dialogu, ki poteka ob pomoči EU, k doseganju popolne normalizacije odnosov med Srbijo in Kosovom, kar naj bi privedlo do sklenitve in izvajanja celostnega, pravno zavezujočega sporazuma o normalizaciji. Kar zadeva nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, je treba nadaljevati s pozitivnim napredkom v pogajanjih pod okriljem ZN o rešitvi za vprašanje imena, ki bo sprejemljiva za vse strani, skupaj z napredkom glede dobrih sosedskih odnosov. Tudi Albanija je sprejela ukrepe za rešitev dolgotrajnih dvostranskih sporov.

Čeprav ponovna prizadevanja pod vodstvom Združenih narodov glede pogovorov za rešitev ciprskega vprašanja niso prinesla soglasja, pa je pomembno ohraniti doslej dosežen napredek in nadaljevati priprave za pravično, celovito in trajno rešitev, vključno z njenimi zunanjimi vidiki. Nadaljnja zavezanost Turčije in njen konkreten prispevek k pogajanjem o pravični, celoviti in izvedljivi rešitvi ciprskega vprašanja v okviru ZN, bo bistvenega pomena. Turčija mora nemudoma izpolniti svojo obveznost popolnega izvajanja dodatnega protokola in doseči napredek pri normalizaciji odnosov z Republiko Ciper. Komisija poziva k izogibanju vsakršnim grožnjam, virom trenj ali dejanjem, ki bi škodili dobrim sosedskim odnosom in mirnemu reševanju sporov. Komisija poudarja vse suverene pravice držav članic EU. Te med drugim vključujejo pravico do sklepanja dvostranskih sporazumov ter raziskovanje in izkoriščanje naravnih virov v skladu s pravnim redom EU in mednarodnim pravom, vključno s Konvencijo ZN o pomorskem mednarodnem pravu. Turški ukrepi in izjave zoper več držav članic EU so prav tako povzročili napetosti, ki negativno vplivajo na odnose Turčije z EU. Reševanje teh dvostranskih vprašanj je prednostna naloga.

III. SKLEPI IN PRIPOROČILA

Komisija na podlagi zgornje analize in ocen iz povzetkov po državah, vsebovanih v prilogi, predlaga naslednje **sklepe in priporočila**:

I

1. **Širitvena politika EU** pomeni vlaganje v **mir, varnost, blaginjo in s tem stabilnost** v Evropi. Zagotavlja večje gospodarske in trgovinske priložnosti v obojestransko korist EU in držav prosilk. Hkrati pa resna možnost članstva v EU, kot jo redno potrjujejo EU in njene države članice, še naprej spodbuja preobrazbo ter utrjuje stabilnost in varnost v državah jugovzhodne Evrope.
2. Širitveni proces bo še naprej temeljil na **vzpostavljenih merilih ter poštenih in strogih pogojih**. Vsako državo se oceni glede na **lastne dosežke**, s čimer se spodbuja k daljnosežnim reformam. Da bi se uresničila možnost širitve, je trdna zaveza načelu, da se najprej obravnavajo temeljne prvine, še naprej bistvenega pomena.
3. Strategija Komisije za **Zahodni Balkan**, sprejeta februarja 2018, je **zgodovinska priložnost** za odločno in nedvoumno zavezanost prihodnosti regije Evropski uniji. Države v regiji morajo zdaj delovati odločno ter prepričljivo in nepreklicno nadaljevati proces preobrazbe ter obravnavati obstoječe pomanjkljivosti, zlasti v zvezi s temeljnimi načeli pravne države, temeljnimi pravicami, demokratičnimi institucijami in reformo javne uprave ter gospodarstvom.

II

4. **Turčija** je ključna partnerica Evropske unije. EU, ki je nemudoma in odločno obsodila poskus državnega udara julija 2016, je ponovno poudarila, da v celoti podpira demokratične institucije v državi, ter priznala legitimno potrebo Turčije po takojšnjem in sorazmernem ukrepanju ob tako resni grožnji. Vendar pa širok obseg in kolektivna narava ukrepov, sprejetih po poskusu državnega udara, kot so vsesplošno skupinsko

odpuščanje, aretacije in pridržanja, še naprej povzročajo resno zaskrbljenost glede sorazmernosti ukrepov v izrednih razmerah, ki ostajajo v veljavi. Turška vlada je ponovno potrdila svojo zavezanost k pristopu EU, vendar ta ni bila podprta z ustreznimi ukrepi in reformami. Nasprotno, Turčija se močno oddaljuje od Evropske unije. V okoliščinah, ki trenutno prevladujejo, ni predvideno odprtje novih poglavij. Turčija mora brez odlašanja obrniti trenutni negativni trend na področju pravne države in temeljnih pravic, začevši z odpravo izrednega stanja in obravnavanjem oslabitve učinkovitega nadzora in ravnotežja v političnem sistemu, tudi z okrepljenim sodelovanjem s Svetom Evrope.

Na ključnih področjih pravosodja, reforme javne uprave, temeljnih pravic in svobode izražanja je prišlo do znatnega nazadovanja ter do nadaljnjega nazadovanja na vse večjem številu drugih področij. Popolno spoštovanje pravne države ter temeljnih pravic in svoboščin je bistvena obveznost pristopnega procesa. Od uvedbe izrednega stanja je bilo priprtih več kot 150 000 ljudi, 78 000 pa je bilo aretiranih. Več kot 150 novinarjev je še vedno v zaporu, skupaj s številnimi pisatelji, zagovorniki človekovih pravic, odvetniki in izvoljenimi predstavniki. Mnogi turški državljani so bili pridržani zaradi izražanja političnega mnenja na družbenih medijih. 31 odlokov, sprejetih v izrednih razmerah, ki so bili izvzeti iz sodnega nadzora in učinkovitega nadzora s strani parlamenta, je bistveno omejilo ključne državljanske in politične pravice, vključno s svobodo izražanja, svobodo zbiranja in pravico do obrambe. Komisija za izredne razmere je začela uradno delovati, vendar pa se mora še razviti v učinkovito, verodostojno pravno sredstvo, v okoliščinah, kjer so zmogljivost Turčije, da zagotovi učinkovito domače pravno sredstvo v smislu sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, dodatno oslabilo številne problematične sodne odločbe.

Na referendum, organiziranem v izrednih razmerah, so bile obsežne ustavne spremembe, ki uvajajo predsedniški sistem, odobrene s tesnim izidom. Svet Evrope je v zvezi s temi spremembami ocenil, da nimajo zadostnega sistema nadzora in ravnotežja ter da ogrožajo delitev pristojnosti med izvršilno in sodno vejo oblasti. Z aretacijo več članov parlamenta iz Ljudske demokratične stranke in odvzemom mandata desetim od njih se je ključna vloga parlamenta kot zakonodajalca omejila, prav tako pa se je zožil prostor za dialog med političnimi strankami v parlamentu. Imenovanje skrbnikov, ki naj bi nadomestili izvoljene predstavnike, je povzročilo pomembno oslabitev lokalne demokracije. Civilna družba je bila pod vse večjim pritiskom zaradi velikega števila aretacij aktivistov, vključno z zagovorniki človekovih pravic, kar je povzročilo hitro omejevanje prostora za temeljne pravice in svoboščine. Razmere na jugovzhodu ostajajo eden največjih izzivov za stabilnost Turčije. Glede nadaljevanja verodostojnega političnega procesa, ki je potreben, da bi dosegli miroljubno in trajno rešitev, ni bilo napredka.

Rast, ki se je leta 2017 močno povečala, je še vedno ogrožena, dokler Turčija ne bo odpravila makroekonomskih neravnovesij, začela z izvajanjem dodatnih strukturnih reform in izboljšala poslovnega okolja. Politična negotovost, večji nadzor države na področju gospodarstva in napadi na neodvisnost sodstva so privedli do manj predvidljivega naložbenega okolja, padca nacionalne valute in znatnega upada evropskih neposrednih naložb.

EU in Turčija sta nadaljevali dialog in sodelovanje na področjih v skupnem interesu, vključno s številnimi obiski na visoki ravni in srečanji voditeljev maja 2017 in

marca 2018. Nadaljevali so se dialogi na visoki ravni na področju zunanje in varnostne politike, vključno z bojem proti terorizmu, na področju prometa in gospodarstva. Evropska komisija poudarja, kako pomembni so njeni predlogi Svetu za razširitev in posodobitev carinske unije med EU in Turčijo, kar bi koristilo obema stranema.

Turčija si je še naprej močno prizadevala zagotoviti zatočišče za več kot 3,5 milijona beguncev iz Sirije in okrog 365 000 beguncev iz drugih držav. Sodelovanje z EU na področju migracij še naprej daje konkretne in pomembne rezultate pri zmanjševanju nezakonitih in nevarnih prehodov ter pri reševanju življenj v Egejskem morju. Instrument EU za begunce v Turčiji še naprej podpira potrebe beguncev in gostiteljske skupnosti. Glede izvajanja časovnega načrta za liberalizacijo vizumskega režima je Turčija Evropski komisiji v začetku februarja posredovala delovni načrt, v katerem je opredelila, kako namerava Turčija izpolniti sedem neizpolnenih meril za liberalizacijo vizumskega režima. Komisija ocenjuje predloge Turčije, sledila pa bodo nadaljnja posvetovanja s turškimi sogovorniki.

Turčija je začela vojaško operacijo v severni Siriji. Medtem ko ima Turčija pravico, da sprejema ukrepe za preprečevanje terorističnih napadov proti njej, pa je operacija sprožila takojšnjo humanitarno zaskrbljenost ter dodatno zaskrbljenost zaradi novega stopnjevanja nasilja.

Glede na večkrat ponovljena stališča Sveta in Komisije iz prejšnjih let mora Turčija nemudoma v celoti izvesti dodatni protokol in tako izpolniti svojo obveznost ter doseči napredek pri normalizaciji odnosov z Republiko Ciper. Čeprav je bila konferenca na Cipru julija 2017 zaključena brez doseženega dogovora, je pomembno, da se ohrani dosežen napredek in nadaljujejo priprave za pravično, celovito in trajno rešitev, vključno z njenimi zunanjimi vidiki. Nadaljnja zavezanost Turčije in njen konkreten prispevek k takšni pravični, celoviti in trajni rešitvi, bo bistvenega pomena.

Sodelovanje z Grčijo in Bolgarijo v zvezi z migracijami se je še okrepilo. Vendar pa napetosti v Egejskem morju in vzhodnem Sredozemlju niso prispevale k dobrim sosedskim odnosom in so oslabile regionalno stabilnost in varnost. Dvostranski odnosi s posameznimi državami članicami EU so se poslabšali, vključno z včasih žaljivo in nesprejemljivo retoriko. EU je Turčijo pozvala, naj se izogiba vsakršnim grožnjam ali dejanjem zoper posamezne države članice ter vsakršnim trenjem ali dejanjem, ki bi lahko škodila dobrososedskim odnosom in mirnemu reševanju sporov. Marca 2018 je Evropski svet odločno obsodil nadaljnje nezakonito ravnanje Turčije v vzhodnem Sredozemlju in Egejskem morju ter Turčijo opozoril na obveznost spoštovanja mednarodnega prava in dobrih sosedskih odnosov ter normalizacije odnosov z vsemi državami članicami EU.

5. v **Črni gori** so aprila 2018 potekale predsedniške volitve. Sprejeti so bili prvi ukrepi za obravnavanje priporočil misije za opazovanje volitev Urada za demokratične institucije in človekove pravice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi po parlamentarnih volitvah leta 2016. Vendar pa je bilo nadaljnje sodno ukrepanje na podlagi sporočenih nepravilnosti zelo omejeno. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za utrditev zaupanja v volilni okvir. Za ponovno vzpostavitev politične razprave v parlamentu so odgovorne vse strani.

Pogajanja o pristopu k EU so dodatno napredovala, in sicer je odprtih 30 poglavij, od katerih so tri začasno zaprta. Na področju pravne države je Črna gora še naprej napredovala, zlasti glede pravnega in institucionalnega okvira, medtem ko praktični

učinki reform še niso dovolj vidni, na področju svobode izražanja pa napredek ni bil dosežen. Celoten sistem pravne države, zlasti sodstvo, mora zdaj prinesiti boljše rezultate. Napredek v zvezi s poglavji o pravni državi, prikazan z oprijemljivimi rezultati, zlasti za krepitev svobode izražanja in medijev ter izboljšanje rezultatov v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu, pranju denarja in trgovini z ljudmi, bo še naprej vplival na hitrost pristopnih pogajanj na splošno.

Dober napredek je bil dosežen v zvezi z zakonodajo, namenjeno uvedbi zaposlovanja na podlagi dosežkov v celotni javni upravi, ki jo je treba zdaj izvajati. Črna gora je napredovala pri krepitvi makroekonomske in fiskalne stabilnosti z začetkom izvajanja srednjeročne strategije fiskalne konsolidacije. Javni dolg je visok in še naprej raste. Sedanja prizadevanja za izboljšanje infrastrukture in izobraževalnega sistema je treba dopolniti z reformo trga dela, zmanjšanjem dejavnikov za odvrčanje od dela ter razvojem konkurenčne izvozno usmerjene industrije.

6. v **Srbiji** so aprila 2017 potekale predsedniške volitve. Po odstopu predsednika vlade potem, ko je bil izvoljen za predsednika, je nova vlada nastopila svoj mandat junija 2017. Nova vlada je nadaljevala prizadevanja za vključitev v EU.

Pogajanja o pristopu k EU so napredovala, in sicer je odprtih 12 poglavij, od katerih sta dve začasno zaprti. Splošna hitrost pogajanj bo še naprej odvisna od napredka Srbije pri reformah, zlasti od hitrejšega izvajanja reform na področju pravne države, in pri normalizaciji odnosov s Kosovom. Čeprav je bil dosežen določen napredek glede pravne države, mora Srbija zdaj okrepiti svoja prizadevanja in dosegati boljše rezultate, zlasti v smislu ustvarjanja ugodnega okolja za svobodo izražanja, pri krepitvi neodvisnosti in splošne učinkovitosti pravosodnega sistema ter pri zagotavljanju trajnostnega napredka v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu, vključno s pranjem denarja. Gospodarske reforme še naprej prinašajo rezultate, zlasti v smislu makroekonomske stabilizacije. Vendar pa raven javnih in zasebnih vlaganj ostaja nizka, poslovno okolje za mala in srednja podjetja pa je treba še izboljšati. Pomembne strukturne reforme javne uprave, davčne uprave in podjetij v državni lasti ostajajo nedokončane. V okviru pristopnih pogajanj je za Srbijo bistveno, da razvije in vzdržuje večjo upravno zmogljivost, da bo lahko obravnavala zadeve v zvezi z EU.

Srbija mora znatno okrepiti svoje sodelovanje v okviru dialoga s Kosovom, vključno z izvajanjem vseh sporazumov, zlasti sporazuma o energiji, mostu v Mitrovici, integriranem upravljanju meja in priznavanju diplom. Predsednikova pobuda, da začne notranji dialog o Kosovu, je dobrodošla. Srbija mora še naprej igrati pozitivno vlogo v regiji pri izboljševanju regionalnih povezav in ohranjanju stabilnosti.

7. **Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija** je po težkem obdobju ob podpori EU in mednarodne skupnosti končno premagala globoko politično krizo. Politična volja za napredek je znova jasno prisotna, v družbi pa je opaziti pozitivne spremembe političnega razmišljanja, pomanjkanje katerega je predstavljalo glavno oviro za reforme v zadnjih letih. Izvajanje teh potrebnih strukturnih reform je dolgotrajen proces.

Komisija je zadovoljna, da se je sporazum iz Pržina večinoma izvajal, tudi v težavnih političnih okoliščinah.

Od poletja 2017 je bilo narejenega veliko dela za obravnavanje nujnih prednostnih reform, in sicer na podlagi resnične pripravljenosti za reforme, čemur so sledile priprave zapoznelih strategij in zakonodaje ter posvetovanje vseh zainteresiranih strani, vključno z opozicijo, na vključujoč in pregleden način. Med novembrom 2017 in februarjem 2018 so bile sprejete številne strategije in zakoni, zlasti na področju pravne države. Številne druge pa se pripravljajo za sprejetje v naslednjih mesecih. Ostajajo pa strukturni izzivi, zlasti na področju sodstva.

Glede na dosežen napredek Komisija priporoča, da Svet sklene, da se začnejo pristopna pogajanja z nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, pri čemer naj se ohrani in okrepi sedanji reformni zagon v zvezi z nujnimi prednostnimi reformami, ki so odločilne za nadaljnji napredek države. V podporo temu bi Komisija za to državo uporabila okrepljen pristop za pogajalski poglavji o pravosodju in temeljnih pravicah ter o pravici, svobodi in varnosti.

8. **Albanija** še naprej vztrajno napreduje pri uresničevanju vseh petih ključnih prednostnih nalog, potrebnih za začetek pristopnih pogajanj. Reforma javne uprave je bila konsolidirana z namenom krepitve strokovnosti in depolitizacije. Sprejeti so bili nadaljnji ukrepi za večjo neodvisnost, učinkovitost in odgovornost pravosodnih institucij, zlasti z napredkom pri izvajanju celovite reforme sodstva. Navedeno vključuje prve konkretne rezultate ponovnega ocenjevanja vseh sodnikov in tožilcev (preverjanja), z odstopom 15 visokih sodnikov in tožilcev, in prva zaslišanja, na podlagi katerih je bil en sodnik ustavnega sodišča odpuščen, enemu sodniku ustavnega sodišča pa je bil potrjen nastop dolžnosti.

Nadaljnja odločna prizadevanja so bila vložena v boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, vključno z bojem proti trgovanju z mamili in gojenjem mamil, kar je prispevalo k doseganju dobrih rezultatov pri proaktivnih preiskavah, pregonu in obsodbah. Sprejeti so bili dodatni ukrepi za okrepitev učinkovitega varstva človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin ter Romov, in protidiskriminacijske politike ter izvajanja lastninskih pravic.

Glede na dosežen napredek Komisija priporoča, da Svet sklene, da se začnejo pristopna pogajanja z Albanijo, pri čemer naj se ohrani in okrepi sedanji reformni zagon na ključnem področju pravne države, zlasti v zvezi z vsemi petimi ključnimi prednostnimi nalogami, ter še naprej zagotavljajo konkretni in oprijemljivi rezultati v zvezi s ponovnim ocenjevanjem sodnikov in tožilcev (preverjanje). V podporo temu bi Komisija za to državo uporabila okrepljen pristop za pogajalski poglavji o pravosodju in temeljnih pravicah ter o pravici, svobodi in varnosti.

9. **Bosna in Hercegovina** je v letu 2017 počasi izvajala prednostne naloge v okviru svojega procesa reform, zlasti v povezavi s programom reform. Prizadevanja za reforme v povezavi z EU je treba nadaljevati in se tako spopasti z globoko zakoreninjenimi strukturnimi problemi, ki preprečujejo razvoj države. Volilni okvir je treba čim prej spremeniti, da se zagotovi ustrezna organizacija volitev oktobra 2018 in nemotena uveljavitev njihovih rezultatov. V zvezi s tem morajo vsi politični voditelji prevzeti odgovornost in najti rešitev za dom narodov Federacije tako, da ne bo ogrožena evropska perspektiva te države in njenih državljanov. Nadaljnje socialno-ekonomske reforme, krepitev pravne države in javne uprave v skladu z evropskimi standardi na vseh ravneh vlade ter nadaljnje izboljšanje sodelovanja med vsemi ravnmi ostajajo prednostne naloge. Mehanizem usklajevanja v zvezi z vprašanji

EU je bil učinkovit pri zagotavljanju sklopa usklajenih odgovorov, potrebnih v okviru trenutne priprave mnenja Komisije o prošnji Bosne in Hercegovine za članstvo v EU. Pravilno delovanje mehanizma bo še naprej bistvenega pomena, da se državi omogoči soočenje z vse večjimi izzivi procesa približevanja EU, kot je sprejetje nadaljnjih strategij na ravni države, pa tudi strateškega programa za pravno uskladitev s pravnim redom EU. Gospodarski razvoj je še vedno počasen zaradi šibke pravne države, še vedno slabega poslovnega okolja, neučinkovite in razdrobljene javne uprave ter večjih neravnovesij na trgu dela in nespodbudnega naložbenega ozračja.

10. Na **Kosovu** se je izvajanje reform, povezanih z EU, upočasnilo zaradi dolgotrajnih volilnih obdobj leta 2017 in zahtevnih domačih političnih razmer, ki so vplivale na parlamentarno delo. Politični akterji morajo ponovno vzpostaviti konstruktiven dialog, skupščina pa bi morala biti ključni forum za politično razpravo. Nova vlada in skupščina bi morali reforme obravnavati kot prednostno nalogo in se dogovoriti glede ključnih strateških vprašanj za Kosovo. Izvajanje stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma in spremljajočega evropskega programa reform bi bilo treba pospešiti. Dosežen je bil napredek v zvezi z gospodarstvom, zlasti glede izboljšanja poslovnega okolja. Vendar pa bi bilo treba sprejeti ukrepe proti vsesplošno razširjenemu neformalnemu gospodarstvu in visoki stopnji brezposelnosti. Razmere na severu Kosova so še vedno zelo zahtevne. Nedavna ratifikacija sporazuma o določitvi meje s Črno goro je pomemben dosežek v duhu dobrih sosedskih odnosov in je ključni korak v smeri liberalizacije vizumskega režima. Komisija ocenjuje dosežke Kosova v boju proti organiziranemu kriminalu in korupciji.

Poskus 43 članov kosovske skupščine decembra 2017, da razveljavijo Zakon o specializiranih senatih in specializiranem tožilstvu, je sprožil resno zaskrbljenost. Bistveno bo, da Kosovo v celoti izpolni svoje mednarodne obveznosti v zvezi s specializiranimi senati in specializiranim tožilstvom, ki so bili ustanovljeni za obravnavo nekaterih domnevnih mednarodnih kaznivih dejanj, storjenih v okviru kosovskega konflikta.

Kosovo mora znatno okrepiti svoje sodelovanje v okviru dialoga s Srbijo, vključno z izvajanjem vseh sporazumov, zlasti sporazuma o združenju/skupnosti občin s pretežno srbskim prebivalstvom. Delo skupine za upravljanje, ki se je začelo 4. aprila, je treba okrepiti, pri tem pa v celoti upoštevati bruseljska sporazuma iz leta 2013 in 2015.

IV. PRILOGI

1. Povzetki ugotovitev poročil³

2. Statistične priloge

³ Sklic na številke delovnih dokumentov služb.